

Seksuaalinen häirintä ja sen ennaltaehkäisy lasten ja nuorten urheilussa

Sara Austero,
Marianne Jacobsson &
Terja Matintalo

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Seksuaalinen häirintä ja sen ennaltaehkäisy lasten ja nuorten urheilussa

Sara Austero
Marianne Jacobsson
Terja Matintalo
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2019 2019

Hoitotyön koulutusohjelma
Terveydenhoitaja (AMK)

Sara Austero Sara Austero, Marianne Jacobsson, Terja Matintalo

Seksuaalinen häirintä ja sen ennaltaehkäisy lasten ja nuorten urheilussa

Vuosi 2019 2019 Sivumäärä 45

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn keinoja urheilussa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Et Ole Yksin- hankkeelle tietoa, jota he voivat hyödyntää urheilujoukkueissa- ja seuroissa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Opinnäytetyö on toteutettu systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmiä mukaillen ja aineisto on analysoitu teemoittelun avulla.

Urheilu edistää lasten ja nuorten sekä fyysistä, että henkistä terveyttä, miljoonat lapset kansainvälisesti osallistuvat urheilutoimintaan. Tämän vuoksi on välttämätöntä taata kaikille turvallinen urheilu ympäristö. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä urheilujoukkueissa on ollut pitkään vaiettu aihe, joka on viime vuosina noussut voimakkaasti esiin mediassa.

Kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittavat, että urheilujoukkueissa koettua häirintää esiintyy paljon ja että kyseessä ei ole uusi ilmiö. Kansainvälisiä toimintamalleja ennaltaehkäisyyn on tehty, mutta niiden käyttöönottoa ja valvontaa tulee lisätä. Katsauksen tuloksia voidaan hyödyntää kehittäessä ennaltaehkäiseviä toimintamalleja Suomeen. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tietoisuuden lisäämisellä sekä olemassa olevien toimintamallien hyödyntämisellä voidaan seksuaalista häirintää ennaltaehkäistä urheiluharrastusten parissa.

Asiasanat: seksuaalinen häirintä, lapset, nuoret, urheilu, ennaltaehkäisy

Sara Austero

Sara Austero, Marianne Jacobsson & Terja Matintalo

Sexual harassment and prevention in sports for children and young people

Year 2019

2019

Pages

45

The purpose of this thesis was to study sexual harassment and inappropriate behaviour experienced by children and youth in sporting teams and to produce information on prevention of the phenomenon. The goal was to produce information for the You Are Not Alone project, managed by Västoliitto to be used for preventing sexual harassment in sporting teams. The thesis was produced by paraphrasing the methods of systematic literature review, and the material was analysed by thematising.

Exercising improves the physical and mental health of children and youth, internationally there are millions of children daily participating in sports. Thus, it is necessary to guarantee a safe sporting environment for everybody. Sexual harassment experienced by children and youth in sporting teams has been an avoided topic for a long time but in the recent years it has become a widely recognized issue in the media.

The literature reviews of the topic show that sexual harassment in sporting teams is a recurring and an old problem. International models for prevention have been made but the initialization of the models and monitoring their application need to be increased. The results of this report can be used in developing prevention models in Finland. As a conclusion it can be stated, that by raising awareness and by using the existing prevention models, sexual harassment can be prevented in sporting teams.

Keywords: sexual harassment, children, youth, sports, prevention

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Seksuaalinen häirintä ja epäasiallinen käytös	7
2.1	Seksuaalinen häirintä Suomessa	8
2.2	Lapset ja nuoret urheiluharrastuksissa	9
2.3	Lasten ja nuorten seksuaalinen häirintä.....	11
2.4	Urheiluharrastuksissa tapahtuva seksuaalinen häirintä	11
2.5	Et ole yksin- hanke	13
2.6	Toimintamalleja ennaltaehkäisyyn	14
3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys.....	16
4	Opinnäytetyön toteutus	16
4.1	Kirjallisuuskatsaus	17
4.2	Tiedonhaun rajaaminen	17
4.3	Tiedonhaku	18
4.4	Aineiston analyysi	21
5	Tutkimustulokset	22
5.1	Tietoisuuden lisääminen	23
5.2	Olemassa olevat ohjeistukset	24
6	Pohdinta	27
6.1	Eettisyys	27
6.2	Luotettavuus	27
6.3	Johtopäätökset	28
	Lähteet	30
	Kuviot.....	35
	Taulukot.....	36
	Liitteet	37

1 Johdanto

Seksuaalinen häirintä urheilumaailmassa on pitkään ollut vaiettu aihe, joka on nyt viime vuosina noussut enemmän pinnalle niin mediassa, kuin tieteellisissä tutkimuksissa. Urheiluharrastukset ovat hyvin tärkeitä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen kannalta. Urheilulla voidaan ennaltaehkäistä niin somaattisia, kuin psyykkisiä sairauksia. (Mielenterveysseura 2018.) On tärkeää löytää ennaltaehkäiseviä malleja ilmiön lopettamiseksi.

Seksuaalisen häirinnän yleisyys urheilussa on vähäisestä tutkimustiedosta huolimatta selvää. Seksuaalista häirintää ja epäasiallista käytöstä voi kokea kuka tahansa, tutkimustiedon perusteella tytöt kuitenkin kokevat sitä enemmän, kuin pojat (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2017). Erityisryhmiin kuuluvilla, kuten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöillä riski joutua uhriksi on puolestaan huomattavasti yleisempää (Granskog, Haanpää, Järvinen, Lahtinen, Laitinen & Turunen-Zwinger 2018, 7). Seksuaalista häirintää toteuttaa yleensä valta-asemassa olevat henkilöt, kuten valmentajat. Ilmiö johtuu usein organisaation kulttuurista, joka epäonnistuu kyseisen käytöksen ennaltaehkäisyssä tai jopa hyväksyy sen. (Leinonen 2018.)

Aihe opinnäytetyöhön tuli Väestöliitolta, joka yhdessä suomalaisen urheilun kanssa on luonut yhteishankkeen ”Et ole yksin”. Se tukee lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään, jotka ovat kokeneet seksuaalista häirintää tai epäasiallista käytöstä urheiluharrastuksissa. Sen päätavoitteena on ennaltaehkäistä kaikenlaista kiusaamista, epäasiallista käytöstä ja seksuaalista häirintää urheiluharrastuksissa. (Et ole yksin 2018; Väestöliitto 2018.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn keinoja urheilussa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Et ole yksin-hankkeelle tietoa, jota he voivat hyödyntää urheilujoukkueissa- ja seuroissa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Opinnäytetyö on toteutettu systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmiä mukaillen ja aineisto analysoitu teemoittelulla.

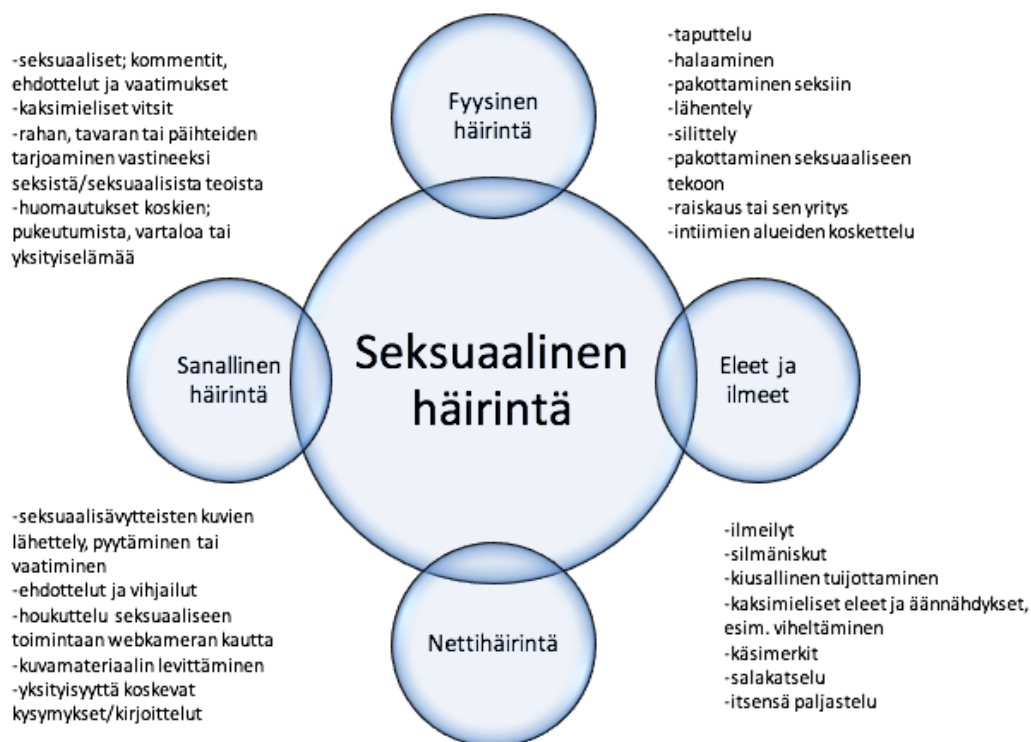
2 Seksuaalinen häirintä ja epäasiallinen käytös

Seksuaaliselle häirinnälle löytyy monia eri määritelmiä. Yksinkertaisimmillaan se tarkoittaa kaikkea ei toivottua seksuaalista huomiota ja tekoja, mihin toinen osapuoli ei ole antanut tai ei pysty antamaan suostumustaan. Seksuaalinen häirintä saa kohteen tuntemaan usein olonsa loukatuksi, noloksi tai pelokkaaksi. Kukin tuntee omat henkilökohtaiset rajansa ja täten seksuaalisen häirinnän tulkitseminen voi olla hankalaa. Sen määrittelyssä on kuitenkin tärkeintä huomioida, että olennaista on kohteen tulkinta tilanteesta, ei tekijän tarkoitus. Häirintä voi olla vihjailua, eleitä tai ilmeitä, pornoaineiston esille asettamista, koskettelua, nimittelyä, seksuaalissävytteistä ehdottelua, paljastelua, suuseksiä tai yhdyntää. (Aaltonen 2012, 84.)

Raiskaus tai sen yritys ovat seksuaalista väkivaltaa, ja ne voivat olla osana seksuaalista häirintää. Epäasiallinen käytös voi myös olla vaikeasti tunnistettavissa, sillä sen kokeminen on kovin yksilöllistä. Se voi ilmetä esimerkiksi kiusaamisena, laiminlyöntinä, eristämisenä, uhkailuna tai syrjäyttämisenä. Aiheeseen kuuluvaa termistöä ovat myös seksistinen häirintä, joka tarkoittaa stereotypioihin perustuvaa, henkilön kykyihin ja mieltymyksiin liittyvää häirintää. Homofobinen häirintä puolestaan tarkoittaa homoseksuaaliseen liittyviä stereotypioita tai pelkoja. (Aaltonen 2012, 83.)

Suomen rikoslaisissa seksuaalista häirintää ei vielä tunnisteta. Tarve rikoslain päivittämiseen on suuri. Seksuaalinen ahdistelu kriminalisoitiin vuonna 2014. Rangaistavaksi itsemääräämisoikeuden loukkaukseksi katsotaan koskettelemalla toteutettu teko, josta tuomitaan sakkoihin tai maksimissaan puolen vuoden vankeusrangaistukseen. (Rikoslaki 1889/39, 5a §.) Seksuaalinen häirintä rikkoo kuitenkin perustuslain mukaista oikeutta “elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen” (Perustuslaki 1999/731, 7§). Lisäksi tasa-arvolaki velvoittaa viranomaisia, koulutuksen järjestäjiä ja työnantajia ehkäisemään syrjintää, johon seksuaalinen häirintä voidaan luokitella (Tasa-arvolaki 1986/609, 7§).

Lasten ja nuorten seksuaalista hyväksikäyttöä on luokiteltu laajasti laissa, seksuaaliseen tekoon pakottamisesta lapsen houkuttelemiseen seksuaalisin tarkoituksin. Näiden tekojen yritykset ovat jo itsessään rangaistavia. (Rikoslaki 1889/39, 4 §-8b §.)

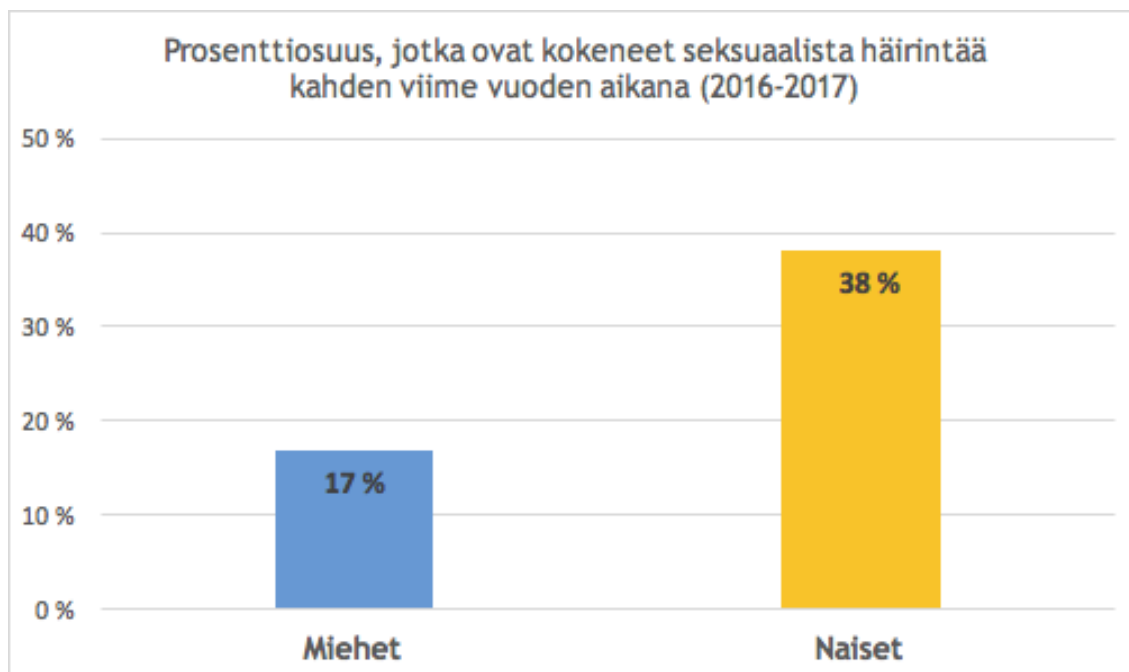
Kuvio 1: Seksuaalisen häirinnän moniulotteisuus

2.1 Seksuaalinen häirintä Suomessa

Seksuaalista häirintää esiintyy laajasti yhteiskunnan eri osa-alueilla, kuten koulussa, harrastuksissa, julkisilla paikoilla, työpaikoilla, että vapaa-ajallakin. Seksuaalinen häirintä, -hyväksikäyttö tai -väkivalta nousee yhteiskunnallisessa keskustelussa ja mediassa esiin viikoittain. Tämä kuvaa Suomen tarvetta tiedon lisäämiseen seksuaalisesta häirinnästä ilmiönä ja sen esiintymisulottuvuuksien tunnistamiseen, sekä keinoja ennaltaehkäisyyn ja häirintään puuttumiseen.

Tasa-arvo barometrin 2017 teetti sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Tilastokeskus. Raportin mukaan naisista 38% ja miehistä 17% oli kokenut seksuaalista häirintää kahden viime vuoden kuluessa. Seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuivat etenkin nuoret naiset, yli puolet alle 35-vuotiaista naisista kokivat tullessaan seksuaalisesti häirityiksi. Tulokset kuvaavat naisten kohtaavat häirintää pääasiallisesti miesten toteuttamana, kun taas miehet kokevat häirintää sekä naisten, että miesten taholta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.)

Kuvio 2: Seksuaalisen häirinnän yleisyys Suomessa

2.2 Lapset ja nuoret urheiluharrastuksissa

Lapseksi määritellään YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan kaikki alle 18-vuotiaat, jollei täysi-ikäisyyttä tavoiteta aiemmin maakohtaisia lasten lakeja sivuten (Lapsen oikeuksien yleissopimus 1989, artikla 1). YK:n viitekehyksen mukaisesti kaikki 15-24-vuotiaat henkilöt ovat nuoria, joka on hieman ristiriitainen lapsen oikeuksien yleissopimuksen kanssa, joka määrittelee alle 18-vuotiaat lapsiksi (YK 2017; Lapsen oikeuksien yleissopimus 1989, artikla 1). Eri mailla on omat kulttuurisidonnaiset määritelmänsä nuorille. Suomessa laki määrittelee nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat henkilöt (Nuorisolaki 2016/1285, 3 §).

Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä julkaisi vuonna 2008 fyysisen aktiivisuuden perussuosituksen kouluikäisille, jonka mukaan kaikkien 7-18-vuotiaiden tulee liikkua minimissään 1-2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikätasoon sopivalla tavalla. Ruutuaikaa saisi olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä ja tauottaa istumista kahden tunnin jälkeen. (Nuori Suomi 2008, 18.)

UKK-instituutti on antanut suosituksensa lasten ja nuorten liikunnan määrälle. Kuvassa alla 13-18-vuotiaiden liikuntasuositus (UKK-instituutti 2018).

Kuva 1: Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden suositukset; 13-18-vuotiaiden liikuntasuositus (Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden suositukset; 13-18-vuotiaiden liikuntasuositus)

Mannerheimin lastensuojeluliitto eli MLL teetti marraskuun 2017 ja maaliskuun 2018 välisenä aikana verkkokyselyn 4.-9.-luokkalaisille, joka koski lasten ja nuorten liikuntaharrastuskokemuksia. Kyselyyn vastasi n=1304 oppilasta kymmenestä koulusta. Kysymysosiot olivat jaettu eri ryhmille, kuten harrastuksen lopettaneille, aktiivisesti ohjattua liikuntaa harrastaville sekä niille, jotka eivät ole koskaan harrastaneet liikuntaa ohjatusti. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.)

Ohjatut liikunta- ja urheiluharrastukset tarjosivat lähtökohtaisesti lapsille ja nuorille kasvuympäristön, joka tuottaa positiivista vuorovaikutusta muiden lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa, onnistumisen iloa ja hyvinvointia. Sosiaalinen tuki oli vahvasti yhteydessä sekä liikunta- ja urheiluharrastuksen aloitukseen, että motivaatioon jatkaa harrastuksen parissa. Sosiaalinen tuki täsmennettiin kavereihin, ystäviin, vanhempiin ja harrastusten ohjaajiin sekä valmentajiin. Sosiaaliseen tukeen liittyi myös vuorovaikutussuhteet, harrastuksissa vallitseva ilmapiiri ja joka puolelta tuleva kannustus. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.)

2.3 Lasten ja nuorten seksuaalinen häirintä

Lapsiin ja nuoriin kohdistettu seksuaalinen häirintä altistaa heidät ikätasoon nähden epäsojivalle seksuaalisuudelle. Seksuaalisen häirinnän vaikutukset heijastuvat negatiivisesti ja kauaskantoisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin, kehitykseen ja terveyteen. Lapset ja nuoret kokevat seksuaalista häirintää ensimmäisen kerran jo 7-12-vuotiaina. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos eli THL, teettää joka toinen vuosi kouluterveyskysely, jolla kerätään tietoa lasten ja nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä opiskeluhuollosta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017).

Kouluterveyskyselyn (2017) mukaan 7% perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaisista pojista ja tytöistä oli kokenut seksuaalista häirintää kuluneen vuoden aikana. THL on rajannut seksuaalisen häirinnän häiritsevään kehon kommentointiin ja seksuaalissävytteiseen viestittelyyn. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisten, lukion (1. ja 2. vuoden) sekä ammattioppilaitosten opiskelijoiden kokeman seksuaalisen häirinnän indikaattorit on jaettu kouluun, julkiseen tilaan, puhelimeen ja internettiin, kuluneen vuoden aikana. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.) Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella nuorista tytöistä 27%-34%, kouluasteesta riippuen, kohtaa seksuaalista häirintää internetissä, julkisessa tilassa ja puhelimesta. Verraten poikien osuuteen 5%-10% kouluasteesta riippuen. Koulussa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän osalta nuorten poikien osuus oli suurempi 3,9%-4,5% kuin nuorten tyttöjen 3,5%-3,6%. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusten mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on vuosikymmenten saatossa selvästi vähentynyt. Tästä positiivisesta kehityksestä huolimatta, etenkin nuoriin tyttöihin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on varsin yleistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.) Erityisryhmiin kuuluvilla, kuten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöillä, toimintarajoitteisilla, ulkomaalaistaustaisilla sekä kodin ulkopuolelle sijoitetuilla, nuorilla riski joutua seksuaalisen häirinnän kohteeksi on huomattavasti yleisempää (Granskog ym. 2018, 7).

2.4 Urheiluharrastuksissa tapahtuva seksuaalinen häirintä

Suomessa lasten ja nuorten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä urheiluharrastuksissa ei ole juuri lainkaan tutkimus- tai tilastotietoa. Ainoa varsinainen kattava tutkimus on tehty vuonna 2013, jolloin Lapsiuhritutkimuksessa selvitettiin ensimmäistä kertaa seksuaalisen hyväksikäytön laajuutta urheiluharrastuksissa silloin kun tekijä oli valmentaja tai ohjaaja. Tuolloin kyselyyn vastasi yli 11000 kuudes - ja yhdeksäsluokkalaista lasta, jotka harrastivat jotain ohjattua toimintaa mihin liittyi ohjaaja tai valmentaja. Heistä noin puolet oli

mukana urheiluharrastuksessa ja noin 10 prosenttia kertoi ohjaajan tai valmentajan ker-
toneen heille vitsejä tai tarinoita, joihin liittyi seksi. (Lahti 2018).

Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että sekä tytöt ja pojat ovat kokeneet yhtä harvoin seksuaalisen väkivallan muuttujia, joita olivat mm. seksuaalinen koskettelu, yhdynnän tai suuseksin ehdottaminen tai yhdyntään tai suuseksiin pakottaminen. Reilu prosentti kuudesluokkalaisista ja noin kolme prosenttia yhdeksäsluokkalaisista oli raportoinut seksuaalisesta koskettelusta, suutelusta tai suuteluyrityksestä. Muista seksuaalisista teoista oli raportoinut vielä pienempi osuus. (Ellonen, Fagerlund & Kääriäinen 2013, 91-97.)

Suomen Urheilun Eettinen Keskus eli SUEK teetti syksyllä 2018 selvityksen pelaajien koke-
masta seksuaalisesta ja sukupuolisesta häirinnästä jalkapallon ja jääkiekon maajoukkueissa. Selvitys toteutettiin sähköisenä kyselytutkimuksena ja siihen osallistui 496 pelaajaa. Heistä 54 oli kokenut seksuaalista häirintää maajoukkueessa. Eniten häirintää oli kohdistunut naisiin ja nuoriin. (Hentunen, Laakso & Ikonen 2018, 4.) Selvityksestä kävi myös ilmi, että seksuaaliseen häirintään syyllistyivät erityisesti valta-asemassa olevat henkilöt kuten esim. valmentaja. Tämän vuoksi häirinnästä ei uskalleta kertoa, sillä sen pelätään vaikuttavan omaan asemaan joukkueessa ja vaikeuttaa harrastusta. (Leinonen 2018.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton teettämä kysely lasten ja nuorten liikuntaharrastuksista osoitti häirinnän, kiusaamisen ja loukkaavan kohtelun olevan läsnä kaikissa urheilulajeissa. Se kohdistui yhtä lailla molempiin sukupuoliin sekä yksilö- ja joukkuelajeihin. Urheilua harrastavista lapsista ja nuorista 13% on kokenut joskus häirintää, epäasiallista kohtelua ja kiusaamista. Näistä 5% kohtaa edellä mainittuja toistuvasti. Tämä vaikuttaa perusturvallisuuden järkkymiseen urheiluharrastusten parissa. Lapsista ja nuorista, jotka olivat kokeneet urheiluun kuulumatonta käytöstä, yli 50% oli harkinnut harrastuksen lakkauttamista kuluneen 12 kuukauden aikana. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.)

Urheilujoukkueissa on usein välttämätöntä valmentajan ja nuoren välinen kosketus. Oikean asennon löytäminen, hyvien venytysten onnistuminen, ja tunteiden näyttäminen onnistumisen tai pettymyksen jälkeen tapahtuu usein fyysisen kosketuksen kautta. Tämän vuoksi selkeät rajat, eettisyys ja ohjeistukset ovat tärkeitä valmentajien kouluttamisessa. Aikuisen vastuulla on seksuaalisen häirinnän ja epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäiseminen, kitkeminen ja huomaaminen. Lapsi tai nuori ei välttämättä osaa sanoa missä kulkee sopivan toiminnan raja. (Olympiakomitea 2017.)

Seksuaalinen häirintä urheiluharrastuksissa saa usein alkunsa valtasuhteiden väärinkäytöstä. Tämä käytös puolestaan johtuu usein organisaation kulttuurista, joka epäonnistuu kyseisen käytöksen ennaltaehkäisyssä tai jopa hyväksyy sen. Seksuaalinen häirintä voi kohdistua keneen tahansa iästä, sukupuolesta, kulttuuritaustasta, etnisyydestä, sosiaalisesta luokasta, koulutuksesta tai seksuaalisesta mieltymyksestä riippumatta. Sitä tapahtuu kaikissa urheilussa ja ikäryhmissä. Urheilijat, joilla on vamma tai kuuluvat seksuaaliseen vähemmistöön kokevat kuitenkin seksuaalista häirintää ja epäasiallista käytöstä enemmän kuin muut. (Stirling, Bridges, Cruz & Montjoy 2011, 387.)

2.5 Et ole yksin- hanke

Suomen ensimmäinen kohdennettu tukipalvelu epäasiallisen käytöksen kohteeksi joutuneille nuorille kantaa nimeä ”Et ole yksin”. Se on Väestöliiton ja suomalaisen urheilun yhteishankkeena toteutettu valtakunnallinen palvelu, jonka tavoitteena on epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisy ja vähentäminen urheilussa. Tätä kautta pyritään takaamaan jokaiselle mahdollisuus harrastaa urheilua turvassa. Palvelu tarjoaa tukea ja apua puhelimen ja chatin välityksellä nuorille urheilijoille, jotka ovat joutuneet seksuaalisen kiusaamisen, seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön kohteeksi tai ovat kohdanneet epäasiallista käytöstä. Tukipalvelusta apua saavat nuoren lisäksi myös vanhemmat ja huoltajat. (Et ole yksin 2018; Väestöliitto 2018.)

Hankkeen tavoitteena on myös vahvistaa lasten ja nuorten itsemääräämisoikeutta sekä lisätä vanhempien ja valmentajien tietoa nuorten kokeman epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisystä. Palvelu on pyritty pitämään ns. matalan kynnyksen apuna eli sinne yhteyttä ottavan ei tarvitse kertoa nimeään. Yhteydenottoihin vastaa aina Väestöliiton asiantuntija. (Et ole yksin 2018.)

Väestöliiton Et ole yksin -hankkeen toimintaa rahoittaa Veikkaus. Väestöliitto toimii palvelujen tuottajana ja vastaa verkkosivustosta. Seitsemän mukana olevaa lajiliittoa; Jääkiekkoliitto, Palloliitto, Salibandyliitto, Uimaliitto, Koripalloliitto, Voimisteluliitto ja Lentopalloliitto, vastaavat Et ole yksin -hankkeen tiedottamisesta ja markkinoimisesta. Lajiliittojen hankeosuutta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Yhteistyökumppaneina ovat lisäksi Suomen Olympiakomitea ja Suomalaisen urheilun eettinen keskus SUEK. Hankkeen suojelijana on Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö. (Et ole yksin 2018.)

2.6 Toimintamalleja ennaltaehkäisyyn

Ennaltaehkäisevällä toimintamallilla tarkoitetaan strukturoitua käytäntöä, joka ehkäisee ennalta vältettävää ajattelua, tekoja ja seurauksia. Toimintamallin rinnalla voidaan käyttää myös käsitteitä toimintaohje tai toimintamuoto. Toimintamalli pitää sisällään eettisiä ohjeita, sääntöjä, keinoja ja välineitä kontekstista riippuen. Toimintamallia rakentaessa prosessia ohjaa halutut periaatteet ja tavoitteet. (Ojaniemi 2006, 19-20.)

Ennaltaehkäisevä työ seksuaalista häirintää vastaan on hyvä aloittaa ajoissa, sillä arvojen ja asenteiden sisäistäminen alkaa varhaislapsuudessa. Arvoja ja asenteita opitaan perheeltä, harrastuksista, koulusta ja mediasta. Lapsia ja nuoria tulisi rohkaista ilmapiiriin, jossa ei ole sijaa seksuaaliselle häirinnälle, rasismille, syrjinnälle ja kiusaamiselle. (Kivimäki & Halme 2016.) Nuoruus on ison muutoksen ja myllerryksen aikaa, jolloin rakennetaan omaa identiteettiä ja kasvatetaan siltaa kohti aikuisuutta. Arvot ja asenteet elävät vahvasti tuona siirtymäaikana (Poutiainen 2007, 80-81). Lapsille ja nuorille tulisi opettaa tunne- ja turvataitoja, jotka vahvistavat seksuaalisen koskemattomuuden kunnioittamista ja kykyä tunnistaa itsemääräämisoikeuden rikkomukset. Tunne- ja turvataito osaaminen kannustaa myös kertomaan seksuaalisesta häirinnästä eteenpäin oikeille tahoille. (Kivimäki & Halme 2016.)

Urheilulla on monia hyviä henkisiä ja fyysisiä vaikutuksia lasten ja nuorten elämään. Urheilun avulla voidaan parhaassa tapauksessa ennaltaehkäistä mielenterveysongelmia sekä somaattisia sairauksia. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että urheiluharrastus voi myös johtaa riskeihin liittyen lapsen ja nuoren terveyteen. Urheilua kohtaan tulisi löytää tasapainoinen asenne, jossa sen riskit huomioidaan, mutta liian kyynistä asennetta tulisi myös välttää. (Mountjoy, Rhind, Tiivas & Leglise 2015, 1.)

Suomen Olympiakomitean julkaisema opas keväältä 2017 kulkee nimellä ”Lupa välittää - Lupa puuttua. Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä urheilussa”, ja se on tarkoitettu lasten ja nuorten liikuntatoiminnasta vastaaville aikuisille. Oppaan tavoitteena on tarjota turvallisia menettelyohjeita turvallisen harjoitteluympäristön takaamiseksi sekä työkaluja puuttua mahdollisesti ilmeneviin häiriöihin. (Olympiakomitea 2017.)

Oppaassa korostetaan lisäksi vanhempien ja valmentajien sekä seuran roolia epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisyssä ja avoimuutta. Oppaassa tuodaan esimerkiksi esille se, kuinka tärkeää on, että seurassa uskalletaan puhua vaikeistakin asioista, sillä avoimella ilmapiirillä valta-asemien väärinkäyttöä ja häirintää voidaan ennaltaehkäistä parhaiten. Oppaassa on myös toimintaohjeet sille varalle, että epäasiallista käytöstä havaitaan

ja miten sen kanssa toimitaan siitä eteenpäin. Oppaassa on myös ohjeistusta siitä, mitä erilaisissa häirintä tilanteessa tulisi tehdä ja millä tavalla niihin kannattaa puuttua. Teksti pohjautuu SLU:n eli Suomen Liikunta ja Urheilu-järjestön vuonna 2002 toimitettuun oppaaseen, joka on tarkistettu vuonna 2010. (Olympiakomitea 2017.)

Kansainvälinen Olympiakomitea on tehnyt vuonna 2008 yksimielisen lausunnon, jonka mukaan koko urheiluprosessin tulisi olla lapselle miellyttävä ja tyydyttävä. Olympiakomitea on koontanut kaksi dokumenttia, joiden tarkoituksena on turvata nuorten urheilijoiden urheiluharrastus olympiatasolla. Vuonna 2013 laadittu dokumentti kuvaa olympiakisojen pääperiaatteet sekä kansainvälisen olympiakomitean roolin nuorten terveydestä huolehtimisesta, sekä häirinnän ja syrjimyksen ennaltaehkäisyssä. (Mountjoy ym. 2015, 1.)

Vuonna 2009 laadittu dokumentti puolestaan korostaa kaikkien osakkaiden vastuuta huolehtia siitä, että nuoret voivat harrastaa urheilua ilman, että siitä on mitään haittaa heidän terveydelleen. Vaikka nämä ohjeet on laadittu olympiaurheilua ajatellen, voidaan samoja ohjeita ja toimintamalleja hyödyntää myös tavallisessa urheiluharrastuksessa. Näiden dokumenttien lisäksi olympiakomitea on julkaissut monia nuorten urheiluun liittyviä toimintamalleja, niistä uusimpana Youth Athletic Development Model. Se luotiin yhteisymmärryksessä monien eri toimijoiden, kuten tutkijoiden, lääkäreiden ja nuorten urheiluun erikoistuvien asiantuntijoiden kanssa. He kaikki olivat yksimielisiä siitä, että toimintamallit lasten ja nuorten suojeluun urheilussa tulisi olla tärkeä osa sisällytettynä urheilutoimintaan. (Mountjoy ym. 2015, 1.)

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, julkaisi vuonna 2018 katsauksen, aiheena häirintä ja kiusaaminen urheilun ja liikunnan näkökulmasta, missä myös on tuotu esiin toimintamalleja kiusaamisen ja hyväksikäytön ennaltaehkäisemäksi. Kuten aiemmin mainittiin, on liikunta- ja urheilutoiminta pohjautunut vahvasti konservatiivisiin ja maskuliinisiin arvoihin, jotka tutkimuksissa tehtyjen havaintojen mukaan on vaikuttanut paljon kiusaamisen ja häirinnän lisääntymiseen etenkin tiettyihin ihmisryhmiin. Vaikka urheilumaailma on muuttunut yhteiskunnan mukana, tehtävää on silti edelleen paljon häirintä- ja kiusaamiskulttuurin kitkemiseksi. Urheiluorganisaatioissa ennaltaehkäisevät toimintamallit voidaan jakaa kahteen osioon: Ulkoinen varautuminen ja sisäinen varautuminen. Ulkoisella varautumisella tarkoitetaan esimerkiksi urheiluorganisaatioissa työskentelevien taustojen tarkistamista. (Hentunen ym. 2018, 30.)

Laki määrää, että alaikäisten parissa toimivien tulee esittää rikostaustaote sille henkilölle, joka toimii toiminnan järjestäjänä (Oikeusrekisterikeskus, 2019). Sisäisellä varautumisella tarkoitetaan taas toiminnan sisällä tapahtuvalla ennakoimisella. Tämä voi sisältää tietouden ja koulutuksen lisäämistä urheilijoiden, valmentajien ja vanhempien parissa sekä selkeiden sääntöjen luomista, joilla puututaan ja ennaltaehkäistään epäasiallista käytöstä. (Hentunen ym. 2018, 30.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn keinoja urheilussa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Et ole yksin- hankkeelle tietoa, jota he voivat hyödyntää urheilujoukkueissa- ja seuroissa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä.

Tutkimuskysymys:

1) Mitä urheilujoukkueissa on tehty epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyksi?

4 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jonka määrittelyssä näyttäytyy ihmisten kuvaukset ja näkemykset kokemuksista, käsityksistä ja tulkinnoista. Toisin sanoen laadullisen tutkimuksen rajapinnassa on asenteiden, käyttäytymisen ja uskomusten muutokset. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 49-51.)

Tutkimusmetodien valintaa eli aineistokeruutapaa ja analyysikeinoja, ohjasi tutkimuskysymys. Menetelmien tulisi olla yhteneväisiä teoreettisen perustan kanssa. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 45-46.) Aineistonkeruu toteutettiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmiä mukaillen. Opinnäytetyön tekijöitä oli kolme ja kaikki suorittivat tiedonhakuja itsenäisesti ennakkoon sovitusta tietokannoista. Suunnitelmavaiheen jälkeen tiedonhaku suoritettiin eri tietokannoista ja aineisto valittiin määritellyin kriteerein. Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Analysoinnin tuottama tieto tiivistettiin tutkimustuloksiin. Tutkimustuloksista tehtiin johtopäätökset.

4.1 Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyön toteutukseen valikoitui systemaattisen kirjallisuuskatsaus, jonka menetelmiä mukailtiin, sillä sen katsottiin tuottavan parhaimman tuloksen tutkimuksen tarkoitusta ja tavoitetta ajatellen (Stolt, Axelin & Suhonen 2015, 14,23). Tämän käsittelymenetelmän valinta lisäsi opinnäytetyön luotettavuutta peilaten siihen, millaista tietoa katsauksella halutaan tuottaa (Stolt ym. 2015, 84-85).

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus rakentuu tutkimuskysymyksen asettamisesta, aihekriteerien rajaukseen, alkuperäistutkimuksen hausta ja valinnasta sekä niiden analysoinnista ja tulosten esittämisestä (Centre for Reviews and Dissemination 2008, 6-15;). Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa analysoidaan jo tehtyjä, ajankohtaisia tutkimuksia ja niiden perusteella tuotetaan ohjeita ja suosituksia toimiviksi käytännöiksi. Sen avulla voidaan myös huomata uusia tutkimustarpeita. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on tärkeää asettaa selkeä tutkimuskysymys, johon saadaan vastaus katsauksen lopussa. (Salminen 2011,9-11; Tuomi 2007, 83)

Hoitoala sisältää suuria määriä kirjallisuutta ja näyttöön perustuvaa tietoa, joka on olennaista alan kehittymisen kannalta. Kirjallisuuskatsaus on yksi apuväline tiedon keräämiseen ja yhdistämiseen. Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on kerätä ja kritisoida jo olemassa olevaa tietoa järjestelmällisesti sekä analyttisesti. Kirjallisuuskatsauksen tärkein tavoite on tuottaa kokonaisvaltainen kuva tietystä aiheesta. Hyvä katsaus huomioi ja arvioi kriittisesti löydökset sekä ongelmat, joita aiemmissa tutkimuksissa on tullut esiin. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta lisää useiden tutkimusten käyttö, sillä vain yksi tutkimus ei anna kokonaisvaltaista kuvaa aiheesta ja voi sisältää ennakoasenteita. (Coughlan, Cronin & Ryan 2013, 5-6.)

4.2 Tiedonhaun rajaaminen

Tiedonhakua rajatessa, aineistoksi hyväksyttiin lisensoitetyöt, pro gradu- tutkielmat, ylempät AMK-opinnäytetyöt, tutkimusartikkelit ja väitöskirjat (Taulukko 1).

Mukaan hyväksyttiin aineistot, jotka on julkaistu viimeisen 10 vuoden sisällä, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen, edustavat tieteellistä julkaisua tai artikkelia, ovat saatavilla englanniksi, ruotsiksi tai suomeksi ja ovat maksuttomia. Poissulkukriteereiksi taas

määritettiin yli 10 vuotta vanhat julkaisut, ei tieteelliset julkaisut, kuten AMK:n opinnäytetyöt, maksulliset aineistot, aineistot, joiden julkaisukieli on muu kuin suomi, englanti tai ruotsi ja jotka eivät vastaa tutkimuskysymykseemme.

Taulukko 1 Tutkimusten mukaanotto- ja poissulkukriteerit

Tutkimusten mukaanottokriteerit	Tutkimusten poissulkukriteerit
Vastaa tutkimuskysymykseen	Ei vastaa tutkimuskysymykseen
Julkaistu vuosien 2008-2019 välisenä aikana	Ennen vuotta 2008 julkaistu
Lisensiaattityöt, pro gradututkielmat, ylempi AMK-opinnäytetyöt, tutkimusartikkelit ja väitöskirjat	Opinnäytetyö AMK
Maksuttomat aineistot	Maksulliset aineistot
Julkaisukieli englanti, ruotsi ja suomi	Julkaisukieli muu kuin englanti, ruotsi ja suomi

4.3 Tiedonhaku

Aineistoa kerättiin sillä perusteella, että se vastaisi tutkimuskysymykseen. Tutkittavan aiheen ajankohtaisuudesta huolimatta, ennaltaehkäisy on melko vähän tutkittu ja haussa jouduttiin laajentamaan hieman myös tutkimuskysymyksen ulkopuolelle. Tietolähteiden valinnassa kattava lähdekritiikki lisää luotettavuutta sekä eettistä turvallisuutta (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 43-44).

Kirjallisuuskatsaukseen tarvittava tieto haettiin systemaattisesti eri tietokannoista (Taulukko 2). Hauissa käytettiin sekä kansallisia, että kansainvälisiä tietokantoja. Oikeita hakusanoja jouduttiin miettimään jonkin verran, jotta tulokseksi olisi löytynyt aineistoa mikä vastasi tai edes sivusi tutkimuskysymystä. Seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä löytyy toki paljon tietoa kansainvälisistä tietokannoista, mutta tulokset eivät välttämättä liity tutkimuskysymykseen millään lailla, eikä näin ollen anna kysymykselle vastausta. Koehakuja tehtiin alussa kahteen kertaan ennen varsinaista tiedonhakua.

Tietokanta	Hakutermit
Google Scholar	Sexual violence AND systematic literature review
ProQuest Central	Sexual violence against children sports
EBSCO CINAHL	Prevent* AND sexual abuse OR harassment AND sport
PUBMed	Prevent* AND sexual abuse OR harassment AND sport
Finna	Nuorten seksuaalinen häirintä

Taulukko 2 Tiedonhaun rajaaminen

Kirjallisuuskatsauksen aineiston tiedonhakua toteutettiin pääosin marras-joulukuun aikana sekä tammikuussa. Aineistoa haettiin viidestä eri tietokannasta, joista yksi oli suomalainen ja loput kansainvälisiä; Google Scholar, ProQuest Central, Ebsco Cinahl, PUBMed ja Finna. Hakusanoina käytettiin mm. Seksuaalinen häirintä, sexual violence sport, prevent* AND sexual abuse. Eri tietokannoissa käytettiin eri hakutermejä ja rajauksia. Hakutermien tarkalla valinnalla pyrittiin Finkin (2005, 3-5) mallin mukaisesti saamaan kaikki mahdollinen aineisto, joka vastaa tutkimuskysymykseen.

Suomenkielisissä tietokannassa hakujen rajauksiksi riitti mukaanottokriteerit, kansainvälisissä tietokannoissa taas rajauksia jouduttiin tekemään enemmän, jotta hakujen tulokset olisi helpompi käydä läpi. Esimerkiksi ProQuest Centralissa pelkästään mukaanottokriteereillä hakutuloksia oli kymmeniä tuhansia, joista suurin osa ei kuitenkaan vastannut tutkimuskysymykseen. Rajaukseksi lisättiin vielä scholarly journal sekä yksittäiset sanat, jolloin hakutulokset saatiin alle sataan julkaisuun ja näin julkaisuja oli helpompi käydä lävitse. Kansainvälisissä tietokannoissa moni potentiaalinen julkaisu oli maksumuurin takana.

Tiedonhaun tulokset ovat esitetty alla olevassa taulukossa (Taulukko 3). Aineistoista valikoitui 6 julkaisua ja ne valikoituivat sen mukaan, kuinka hyvin ne vastaavat tutkimuskysymykseen. Valitut aineistot ovat esitetty tutkijan taulukossa (Liite 1).

Tietokanta	Hakutermit	Rajaukset	Tulokset	Hyväksytty otsikon mukaan	Hyväksytty koko tekstin perusteella
ProQuest Central	Sexual violence against children sports	2009-2019, Scholarly journals sports, English	63	6	2
Google Scholar	Sexual Violence AND systematic literature review	2011-2018, Allintitle,	3	1	1
Finna	Nuorten seksuaalinen häirintä	2009-2019, progradu, väitöskirja, YAMK-opinnäytetyö	14	2	1
EBSCO CINAHL	Prevent* AND sexual abuse OR harassment AND sport	2008-2019	22	5	1
PUBMed	Prevent* AND sexual abuse OR harassment AND sport	2008-2019	54	6	1

Taulukko 3 Tiedonhaun taulukko

4.4 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analyysissä tähdätään teoreettiseen kokonaiskuvaan, jossa aineisto kertoo tutkittavasta ilmiöstä. Uusi tieto syntyy tutkimuksen tekijän, tutkimusaineiston ja teorian yhteisvaikutuksesta. Se muodostetaan valitusta tutkimusaineistosta, tiettyä kaavaa noudattaen:

- Mikä aineistossa kiinnostaa
- Käy aineisto tarkasti läpi, merkiten kiinnostuksen kohteet ja kokoa merkitty aineisto yhteen
- Järjestä aineisto luokittelun, teemoittelun tai tyypittelyn mukaisesti
- Tee raportti tuloksista. (Kylmä & Juvakka 2014, 66; Tuomi & Sarajärvi 2018, 104; Vilka 2006, 86-87.)

Aineisto analysointiin teemoittelun avulla, sillä sen katsottiin antavan parhaimman tuloksen tutkimuksen tarkoitusta, tavoitetta ja tutkimuskysymystä ajatellen (Kylmä & Juvakka 2014, 66-67). Teemoittelu on kvalitatiiviselle eli laadulliselle tutkimukselle ominaista ja tällä analysointitavalla saadaan olennaista tietoa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 224; Eskola & Suoranta 2008, 174-180). Teemoittelu on lähellä luokittelu menetelmää, mutta siinä painotetaan enemmän teeman sisältöä lukumäärien sijaan (KAMK 2019). Aineisto jaetaan ja ryhmitellään aihepiirien mukaan, jonka jälkeen voidaan hahmottaa todellisia aiheita eli teemoja. Tällöin aineistosta syntyneiden teemojen ilmaantumista voidaan vertailla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105-107.) Kirjallisuuskatsausta tehdessä, eri tietokannoista nousi esille paljon samoja tutkimuksia. Useasti esille tulleet tutkimukset valikoitiin tietokantaan, jossa se tuli ensimmäisenä vastaan (Esitetty taulukossa 3; Hyväksytty koko tekstin perusteella).

Analyysi aloitettiin uppoutumalla valittuun aineistoon (Liite 1. Tutkijan taulukko). Aineistoa yksityiskohtaisesti läpikäydessä, tekijät pitivät mielessä rajatun tutkimuskysymyksen, joka tulee olla ratkaistavissa sisällönanalyysistä nousseiden tuloksien valossa (Kananen 2015, 41, 45-46). Jokainen tutkimus luettiin alusta loppuun useampaan kertaan ja samalla tehtiin muistiinpanoja toistuvista aihepiireistä, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Muistiinpanot taulukoitiin ja ne järjestettiin alateemoihin syntetisoimalla samankaltaisuuksia. Alateemoista johdettiin lopuksi pääteemoja. Taulukossa 4 on esitetty teemojen muodostuminen aineiston aihepiireistä.

<i>Tutkimuskysymys</i>	<i>Alateema</i>	<i>Pääteema</i>
Mitä urheilujoukkueissa on tehty epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyksi?	Varhennettu seksuaalikasvatus lapsille ja nuorille Urheiluseurojen ja -joukkueiden sekä vanhempien informointi ja koulutus	Tietoisuuden lisääminen

Taulukko 4 Esimerkki teemoittelusta peilaten tutkimuskysymykseen

5 Tutkimustulokset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyn keinoja urheilussa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Et ole yksin-hankkeelle tietoa, jota he voivat hyödyntää urheilujoukkueissa- ja seuroissa epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. Tutkimuskysymyksenä: Mitä urheilujoukkueissa on tehty epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyksi?

Tutkimuksen aineistoksi valikoitui kuusi (n=6) julkaisua, joista kaksi oli kanadalaista, kaksi kansainvälistä, yksi unkarilainen ja yksi suomalainen julkaisu. Tutkimusmenetelminä olivat laadullinen tutkimus, narratiivinen katsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus, scoping katsaus sekä kansainvälisessä yhteistyössä syntynyt kokoava artikkeli. Analyysivaiheessa julkaisuissa toistuivat samat aihepiirit, jotka teemoiteltiin. Tutkimustulokset jakautuivat kahteen pääteemaan; tietoisuuden lisääminen sekä olemassa olevat ohjeistukset. Tietoisuuden lisääminen-pääteemaan muodostui kaksi alateemaa ja olemassa olevat ohjeistukset-pääteemaan muodostui 23 alateemaa, jotka jakautuivat vielä osin ennaltaehkäiseviin ja interventio-ohjeisiin sekä kohdentuivat eri tahoille, kuten urheilijoille ja urheiluorganisaatioille.

5.1 Tietoisuuden lisääminen

Aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella on todettu, että hyvällä seksuaalikasvatuksella tuetaan lasten ja nuorten kehitystä. Tehokkaalla seksuaalikasvatuksella ennaltaehkäistään mielenterveydellisten syntymistä sekä väärin uskomusten syntymistä. Panostamalla hyvään seksuaalikasvatukseen tuetaan lasten ja nuorten tietoa ja taitoja oman ja muiden hyvinvoinnista ja seksuaaliterveydestä. (Poutala 2017, 11.)

Koulussa seksuaaliterveyden opetukseen tulisi panostaa enemmän ja aikaistaa sen aloittamista jo varhaiskasvatukseen. Seksuaaliterveyden opetuksen tärkeys tunnetaan maailmanlaajuisesti. Hyvällä seksuaalikasvatuksella tuetaan nuorta ja tämän kehittymistä aikuiseksi. Seksuaalikasvatus antaa mahdollisuuden lapsille ja nuorille tarkastella omia asenteita ja arvoja. Oikein toteutettuna sekä suhteutettuna nuoren ikään, seksuaalikasvatus antaa heille valmiudet tehdä omaa seksuaalielämäänsä koskevia päätöksiä nyt ja tulevaisuudessa. (Poutala 2017, 11-12.) Lapsille ja nuorille tulisi opettaa tunne- ja turvataitoja. Ne vahvistavat seksuaalisen koskemattomuuden kunnioittamista ja kykyä tunnistaa itsemääräämisoikeuden rikkomukset. Tunne- ja turvataito osaaminen kannustaa myös kertomaan seksuaalisesta häirinnästä eteenpäin. (Bjørnseth & Szabo 2018, 380; Turvataidot ja lapsen keho 2018.)

Kuudessa tapauksessa seitsemästä seksuaalista häirintää tai hyväksikäyttöä urheilujoukkueessa harjoittaa valmentaja. Tutkimuksissa on todettu, että seksuaalista häirintää harjoittaa todennäköisimmin mies, joka on huomattavasti vanhempi kuin valmennettavat. (Bjørnseth & Szabo 2018, 377.) Moni urheilua harrastava nuori on herkässä iässä ja painii oman seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten ja muutosten parissa eikä välttämättä osaa ja ymmärrä asettaa rajoja epäsovivalle käytökselle. Tämän vuoksi urheilujoukkueissa ja organisaatioissa tulisi panostaa valmentajien ja muiden joukkueissa toimijoiden koulutukseen, johon kuuluisi seksuaalikasvatukseen liittyviä asioita (Kerr, Stirling & MacPherson 2014, 747; Mountjoy ym. 2015, 3; Mountjoy, Brackenridge, Arrington, Blauwet, Carska-Sheppard, Fasting, Kirby, Leahy, Marks, Martin, Starr, Tiivas & Budgett 2016, 1025; Parent & Demers 2011, 129.)

Tutkimuksissa on myös todettu, että vaikka tietoa ja ennaltaehkäiseviä ohjeistuksiakin on jo olemassa, ei niistä ole informoitu tarpeeksi vanhemmille ja valmentajille. Tähän syynä on saattanut olla resurssi pula tai aikataululliset ongelmat. Toisaalta taas tietoa on saatettu antaa joukkueen valmentajille ja johtajille, mutta nämä eivät ole osanneet välittää sitä riittävän hyvin eteenpäin. (Parent & Demers 2011, 121.)

5.2 Olemassa olevat ohjeistukset

Safeguards for children in sport-malli sisältää kansainväliset ohjeet seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn. Oppaassa on tarkat ohjeet lasten suojelemiseen urheiluharrastuksissa. Sen tavoitteena on luoda turvallinen ympäristö lapsille harrastaa ja leikkiä millä tahansa halutulla tasolla. Se antaa selkeyttä kaikille tahoille, jotka toimivat lasten kanssa urheilussa sekä edistää hyvää harjoittelua ja tuo esiin haitallista toimintaa. Opas perustuu lasten oikeuksiin; lapsilla on oikeus tulla kuulluksi ja heillä tulee olla tieto siitä, kenen puoleen kääntyä huolissa. Turvaohjeet varmistavat, että kaikki organisaatiosta yksilöihin sekä rahoittajista palveluiden tarjoajiin ovat vastuussa lasten huolenpidosta ja turvallisuudesta. Safeguards for Children in Sport- mallin on luonut ryhmä, joka koostuu yli 50 eri organisaatiosta. Malli perustuu moniin eri tutkimuksiin sekä useiden maiden yhteistyöhön. Toimintamallit ovat tehty niin, että käytäntöjä voivat käyttää kaikki pienistä urheiluharrastusryhmistä olympiatasoon asti. Turvaohjeet sisältävät on kahdeksan pääperiaatetta, joita he suosittelevat kaikkien urheilujoukkueiden noudattavan. (Mountjoy ym. 2015, 3; International Safeguards For Children in sports, 2016.)

8 turvaohjetta
Käytäntöjen kehittäminen
Toimintamallit vastaamaan turvaohjeisiin liittyviä huolia
Neuvonta ja tuki
Lasten riskien minimointi
Käyttöohjeet
Rekrytointi, koulutus ja kommunikointi
Sidosryhmien kanssa työskentely
Monitorointi ja arviointi

Kahdeksan pääperiaatetta luovat hyvän pohjan urheilujoukkueille toimintamallien suunnitteluun. Tekijät kuitenkin toteavat, että useita eri asioita tulee huomioida näiden pääperiaatteiden käytössä. Kulttuurilliset erot ovat suuressa osassa toimintamallien luomisessa, ohjeet ovat kansainväliset, joten yksilölliset kulttuurierot tulee ottaa sensitiivisesti huomioon. Suojakeinot tulee myös olla sisällytetty organisaation jokaiseen osa-alueeseen ja olla kaikkien toimijoiden tiedossa. Erityisesti johtajien tuki ja kannatus ohjeita kohtaan on tärkeää. Yksilöt puolestaan tarvitsevat selkeät syyt sekä kannusteet noudattamaan näitä suojakeinoja. Lisäksi on huomioitava, että pääperiaatteiden ajankohtaisuutta

tulee ajoittain arvioida ja tarvittaessa päivittää. Yhteistyö muiden organisaatioiden ja urheilujoukkueiden välillä on kannustettavaa ja voi edesauttaa näiden asioiden huomioimisessa. (Mountjoy ym. 2015, 3.)

Mountjoy ym. antavat yksimielisessä lausunnossaan ohjeita eri urheilutoimijoille seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn. Seksuaalisesta häirinnästä urheilujoukkueissa ei päästä eroon vain yhden toimijan toiminnan muutoksella, vaan siihen tarvitaan useiden eri tahojen yhteistyötä sekä tietoisuuden lisäämistä. Lausunto ohjaa vastuun muun muassa urheiluorganisaatioille, urheilijoille, urheiluun suuntautuneille terveysalan ammattilaisille, sekä urheiluun erikoistuneille tutkijoille. (Mountjoy ym. 2016, 1025-1026.)

Lausunto ehdottaa urheiluorganisaatioiden tehtäväksi toimintamallien ja käytäntöjen toimeenpanoa sekä monitorointia. Käytäntöjen ja toimintamallien tulisi tuoda julki, että kaikilla urheilijoilla on oikeus olla suojattu ei-tahattomalta väkivallalta ja tulla kohdelluksi kunnioittaen. Urheilijoiden turvallisuuden tärkeyden priorisointi ja selkeä jako, kenen tehtävä on panna toimeen käytännöt, tulee myös tulla esiin toimintaperiaatteista. Urheiluorganisaatioiden tulee määritellä mikä määritellään rikkeeksi ja tuoda ilmi rikkeestä aiheutuvat seuraamukset. Selkeät toimintaohjeet valitusten ja huolien varalle on oltava sekä yksityiskohtaiset tiedot mistä tilanteeseen liittyvät henkilöt saavat apua ja tukea. (Mountjoy ym. 2016, 1025-1026.)

Lisäksi Mountjoy ym. ehdottaa, että urheiluorganisaatioiden tulisi toimittaa selkeä opetusohjelma seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn kaikille organisaation päätoimijoille. Organisaatioiden suositellaan työskentelevän pätevän, ammattitaitoisen henkilön kanssa, joka vastaa turvallisesta urheilusta ja urheilijoiden hyvinvoinnista. Lisäksi urheilijoiden kuuntelu ja yhteistyö vanhempien/huoltajien kanssa katsotaan tärkeäksi. Organisaatioiden yhteistyö asiantuntijaryhmien kanssa on suotavaa moniammatillisen näkemyksen saavuttamiseksi. Asiantuntijoita voi olla esimerkiksi viranomaiset, media, terveydenhuolto, lastensuojelu sekä muut ryhmät. (Mountjoy ym. 2016, 1025-1026.)

Urheilijoiden vastuulle Mountjoy ym. esittää omien oikeuksien ja vastuun tietämisen ja tunnistamisen ennaltaehkäisyssä sekä mahdollisten tilanteiden esille tuomisessa. Oman tukiryhmän tunnistaminen oman seuran sisä- ja ulkopuolella on myös katsottu tärkeäksi. Urheilijoita kannustetaan tukemaan vertaisiaan ja rohkaisemaan heitä puhumaan ääneen, mikäli he ovat todistaneet tai kokeneet ei-tahatonta väkivaltaa. (Mountjoy ym. 2016, 1025-1026.)

Urheiluun suuntautuneiden terveydenhuollon ammattilaisten tulisi huolehtia, että he ovat riittävästi koulutettuja tunnistamaan ei-tahattoman väkivallan merkit. Lisäksi heidän tulee tehokkaasti ja asiallisesti vastata julkitulleisiin ei-tahattoman väkivallan tapauksiin. On tärkeää varmistaa moniammatillisen tiimien tuki ennen hoitosuunnitelman tekoa urheilijoille, jotka ovat kokeneet ei-tahattomaa väkivaltaa. Se on urheilun terveydenhuollon ammattilaisten vastuulla. Mountjoy ym. esittää myös, että täytyy tietää minne ja miten ohjata epäillyt ei-tahattomat väkivalta tilanteet ja niiden esille tuomiset. (Mountjoy ym. 2016, 1025-1026.)

Tutkijoiden vastuulle puolestaan jää tieteellisen tutkimuksen tuottaminen ilmiön esiintymisestä, yleisyydestä, ja ennaltaehkäisystä sekä osallistua tietoisuuden välitykseen. Näin voidaan lisätä tieteellisiä löydöksiä oikeisiin urheilutilanteisiin. (Mountjoy ym. 2016, 1025-1026.)

Parent & Demers (2011) seksuaalinen hyväksikäyttö urheilussa - katsauksessaan tuovat ilmi useita samoja keinoja ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää urheilujoukkueissa, kuin Mountjoy ym. (2016). Parent & Demers jakavat seksuaalisen häirinnän käytäntöjen toimeenpanon ja valvonnan kolmeen eri osioon. He esittävät, että ylläpitäjien kouluttaminen varustaminen vastuunottoon seksuaalisesta häirinnästä, johtajuuden välittäminen ja tuen tarjoaminen urheiluorganisaatioille ovat pääasioita seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä. (Parent & Demers 2011, 129; Mountjoy ym. 2016, 1024-1026)

Johtajuuden välittäminen puolestaan jakautuu katsauksessa kahteen eri osioon, ennaltaehkäisevien toimintojen esille tuontiin sekä tapauskohtaisten asioiden käsittelyyn. Selkeät ohjeet urheiluorganisaatioissa ja urheilujoukkueissa näiden kahden asian välillä ovat tulleet esiin kaikissa toimintamalleissa. Ennaltaehkäisevissä toiminnoissa Parent ja Demers arvioivat, että ulkoinen este voi olla huono seulonta ennen työllistämistä. Sisäiseksi esteeksi mainitaan puolestaan huono informointi, koulutus ja tietoisuuden lisääminen osallisten kesken sekä epäselvät säännöt sopivaa käytöstä koskien. (Parent & Demers 2011, 129.)

Tapauskohtaisesti puolestaan Parent & Demers esittävät, että kurinmenetelmät ja teot ovat tärkeitä, kun sovittuja tapoja ei ole noudatettu. Mikäli valituksia nousee esille, niiden esilletuontiin ja käsittelyyn on oltava selkeät ohjeistukset. Lisäksi on oltava riittävät resurssit asioiden käsittelyyn. Mikäli aiemmin mainitut ulkoiset ja sisäiset esteet saadaan poistettua ja tapauskohtaiset ohjeet ovat selkeät, on urheilijoiden turvallisuus paremmin taattu. (Parent & Demers 2011, 129.)

6 Pohdinta

6.1 Eettisyys

Opinnäytetyön tekijät sitoutuivat noudattamaan terveystieteiden ammattieettisiä säädöksiä, ohjeita, asetuksia ja lakeja (Asetus lääketieteellisestä tutkimuksesta 1999; Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 1999; Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992; Perustuslaki 1999; Tasa-arvolaki 1986 & Tietosuojalaki 2018; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150). Lisäksi noudatettiin TENK:n eli Tutkimuseettisen neuvottelukunnan tuottamaa ohjetta: HTK-ohje eli Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen käsitteleminen Suomessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiin lähtökohtiin lukeutuu tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja kuten rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä ja tulosten raportoinnissa. Opinnäytetyössä on otettu huomioon myös muiden tutkijoiden työ ja saavutukset asianmukaisilla lähdeviitteiden merkitsemisillä. (Kananen 2015, 125-126; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.)

Eettisiä kysymyksiä on pohdittu läpi opinnäytetyöprosessin, alkaen aiheen valinnasta, käytettävistä tutkimusmenetelmistä aina tulosten hyödynnettävyyteen. Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena, joten tutkimusaineistoina toimi aikaisemmin tehdyt tutkimukset. Valitun tutkimusmenetelmän katsottiin antavan parhaimman tuloksen tutkimuksen tavoitteen, tarkoituksen ja tutkimuskysymyksen osalta. Tutkimukset valittiin lähdekritiikki mielessä pitäen, tieteellisistä julkaisuista. Tutkimuksessa vältettiin kaikenlaista vilppiä. Tuloksia on pyritty tulkitsemaan objektiivisesti. (Hirsjärvi ym. 2018, 113-114; Kananen 2015, 121-126, 343; Kylmä & Juvakka 2014, 144-146.) Kirjallisuuskatsausta tehdessä ei olla tekemisissä tutkittavien kanssa, joten tunnistettavuus ei ole mahdollista (Aineistonhallinnan käsikirja 2018).

6.2 Luotettavuus

Opinnäytetyön hakuprosessi kuvataan selkeästi, jotta kuka tahansa voi halutessaan toistaa haun saaden samat tulokset, jolloin vahvistettavuus toteutuu (Isojärvi 2017). Opinnäytetyössä on perusteltu valitun lähestymistavan yhteys tutkittavaan ilmiöön ja keskiöön nousee vastauksen tuottaminen tutkimuskysymykseen. Menetelmällinen lähestymistapa takaa tulosten relevanssin ja luotettavuuden. (Heikkilä ym. 2008, 110.) Opinnäytetyöhön valikoitui 6 aineistoa. Tutkittava aihe on ajankohtainen ja siitä kirjoitetaan paljon, mutta suurin osa hakutuloksista pohjautui lehtikirjoituksiin ja uutisointiin, jota taas ei voinut

pitää luotettavana lähteenä (Kananen 2015, 338). Aineistot pyrittiin valitsemaan siten, että jokaisessa olisi jotain uutta aiheesta, vaikka niissä esiintyikin paljon toistoa.

Opinnäytetyöprosessin aikana tutkimuskysymykset vähennettiin yhteen. Toisen kysymyksen osalta ei ollut perusteltua jatkaa tutkimusta, koska ilmiö oli tunnettu ja sitä on tutkittu paljon. Luotettavuuden lisäämiseksi tiedonhaun hakutermejä laajennettiin, jotta saatiin tieteellisesti kattava otos tutkittua tietoa. Aineistolle asetetut tarkat kriteerit lisäävät systemaattisen kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta. (Stolt ym. 2015, 59-64.) Aineistoa valitessa käytiin tarkasti läpi sovittujen kriteerien täyttyminen. Aineistoa hakiessa hakusanat olivat kaikissa tietokannoissa melko samankaltaiset, mikä on voinut osaltaan rajata pois laadukkaita aiheeseen liittyviä tutkimuksia.

Opinnäytetyötä oli tekemässä kolme henkilöä. Aineistoa haettiin pääsääntöisesti yksin, mutta aineistoa käytiin läpi sekä yhdessä, että erikseen, mikä lisää opinnäytetyön luotettavuutta. (Stolt ym. 2015, 66.) Aineiston sisällöstä ja johtopäätöksistä ei syntynyt ristiriitoja, vaan kaikki tulokset esitettiin yhteisymmärryksessä.

Opinnäytetyön heikkouksiksi luotettavuuden suhteen voidaan mainita se, että tekijöillä ei ole aikaisempaa kokemusta vastaavan tutkimuksen tekemisestä. Tämän vuoksi tekijöillä ei myöskään ole ennakkokäsityksiä millaisia tulosten piti olla. Lisäksi luotettavuutta voi heikentää sisällönanalyysissä tehty teemoittelu, sillä se on vain opinnäytetyön tekijöiden näkemys ja kyky mieltää asiayhteyksiä (Vilkkä 2006, 82-83). Tämä saattaa myös heikentää objektiivista ajattelua tutkimusta tehdessä.

6.3 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tulokset antavat tietoa Väestöliiton Et ole yksin- hankkeelle, jota he voivat hyödyntää epäasiallisen käytöksen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyssä ja tietoisuuden lisäämisessä Suomen urheilujoukkueissa- ja seuroissa. Tavoitteena on antaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus harrastaa urheilua turvassa.

Tuloksista kävi ilmi, että seksuaalinen häirintä lasten ja nuorten urheiluharrastuksissa on erittäin yleistä ja ongelmasta ollaan tietoisia. Urheilumaailmassa asenteet ovat olleet pitkään autoritäärisiä ja konservatiivisia, mitkä omalta osaltaan ovat mahdollistaneet seksuaalisen häirinnän. Lasten ja nuorten kohdalla häirinnän ja epäasiallisen kohtelun on mahdollistanut sen, että heidän asemansa suhteessa auktoriteetteihin on usein heikompi.

Lapset ja nuoret myös saattavat usein ajatella, häirintää harjoittavalla taho nauttii niin suurta luottamusta esimerkiksi vanhempien keskuudessa, ettei heidän sanomisiaan välttämättä oteta tosissaan. (SUEK 2018, 19.)

Kirjallisuuskatsauksen avulla saadut tulokset ovat linjassa aiemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Systemaattista kirjallisuuskatsausta mukaillen tehty opinnäytetyö vastasi tutkimuskysymykseen ja tuotti tietoa ennaltaehkäisevistä toimista epäasiallista käytöstä ja seksuaalista häirintää vastaan maailmalla.

Kiusaamisen ja häirinnän vastaisen toimintakulttuurin edistäminen lähtee arvoista sekä kasvatuksesta. Parhaat tulokset kiusauksen ehkäisemäksi saadaan lapsiin panostamalla ja laadukkaalla varhaiskasvatuksella, sama pätee myös häirintään. Kasvatuksen rinnalle koulutuksen ja tietouden lisääminen edesauttavat ennaltaehkäisyä. (Kyllönen, M. 2018, 27.) Tätä tulisi harjoittaa paitsi varhaiskasvatuksessa ja kouluissa niin myös urheiluharrastuksessa sekä kotona vanhempien toimesta.

Kaikista tutkimustuloksista kävi ilmi, että seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy tapahtuu ensisijaisesti tietoisuuden lisäämisellä ja avoimuudella, eli että asiasta puhuttaisiin ja tiedotettaisiin jo ennen kuin sellaista tilannetta pääsisi syntymään. Tämä vaatii aktiivista työskentelyä kaikilta osapuolilta, jotka ovat mukana lasten ja nuorten harrastuksissa, ei pelkästään valmentajilta ja joukkueiden jäseniltä. Vanhempien vastuuta perään kuulutettiin paljon ja olisikin suotavaa, että näistä asioista puhuttaisiin kotona lapsille jo ihan pienestä pitäen ikätasoon sopivalla tavalla. Seksuaalikasvatuksen ei tulisi olla pelkästään opetusjärjestelmän vastuulla, vaan sen pitäisi olla läsnä jollain tavalla myös koulun ulkopuolella, esimerkiksi juuri harrastuksissa.

Toimintamalleja ennaltaehkäisyyn on tehty, sekä Suomessa, että ulkomailla. Ongelmana ei siis ole toimintamallien puuttuminen vaan niiden käyttöönotto sekä valvonta. Suomessa urheiluseuroja on paljon ja ainakin viime vuosiin asti melkein pä kuka tahansa lajia tunteva, ehkä itsekin harrastaneena, on voinut toimia jonkinlaisena valmentajana. Valmentajaksi ryhtyäkseen ei siis ole tarvinnut käydä juuri minkäänlaisia koulutuksia, pois lukien tietenkin he, joille valmentaminen on palkkatyötä. Helposti voisi päätellä, että jos jotakin koulutuksia järjestetään, niin niissä ei ole ensisijaisesti käsitelty seksuaalista häirintää ja epäasiallista käytöstä, paitsi ehkä aihetta sivuten. Seksuaalinen hyväksikäyttö ja häirintä on ollut nyt niin pinnalla, että tähän on varmasti tulossa muutos.

Lähteet

Painetut:

Fink, A. 2005. Conducting research literature reviews: From the internet to the paper. Thousand Oaks, California: Sage Publications.

Ellonen, N. Fagerlund, M. Kääriäinen, J. Peltola, M. Sariola, H. 2013. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013 - Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Jyväskylä: Gummerus.

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen, Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2018. Tutki ja kirjoita. 22. painos. Helsinki: Tammi.

Kananen, K. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Turku: Suomen yliopistopaino Juvenes Print.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2014. Laadullinen terveystutkimus. 3. painos. Helsinki: Edita.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro.

Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. (toim.). 2015. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto, Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, Tutkimuksia ja raportteja, Sarja A73. Turku: Juvenes Print.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue - Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Sähköiset:

Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille - Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Opas 21 THL. Viitattu 26.1.2019.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Aineistonhallinnan käsikirja. 2018. Tampereen yliopisto. Viitattu 26.1.2019.
<https://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi.html>

Asetus lääketieteellisestä tutkimuksesta. 1999/986. Finlex. Viitattu 26.1.2019.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990986>

Bjørnseth, I. & Szabo, A. 2018. Sexual Violence Against Children in Sports and Exercise: A Systematic Literature Review, *Journal of Child Sexual Abuse*, 27:4, 365-385, DOI: 10.1080/10538712.2018.1477222. Viitattu 8.1.2019.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10538712.2018.1477222>

Centrefor Reviews and Dissemination. 2008. *Systematic Reviews; CRD`s guidance for undertaking reviews in health care*. University of York. Viitattu 8.1.2019.
https://www.york.ac.uk/media/crd/Systematic_Reviews.pdf

Coughlan, M., Cronin, P., Ryan, F. 2013. *Doing a literature review in nursing, health and scioial care*. SAGE publications. Viitattu 3.1.2019.

Et ole yksin. 2018. Et ole yksin-hanke. Väestöliitto. Viitattu 30.8.2018.
<https://etoleyksin.fi/tietoa/>

Granskog, P., Haanpää, S., Järvinen, J., Lahtinen, M., Laitinen, K. & Turunen-Zwinger, S. 2018. Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppaat ja käsikirjat 2018:4a. Opetushallitus.
http://oph.fi/download/189829_Opas_seksuaalisen_hairinnan_ennaltaehkaise-miseksi_ja_siihen_puuttumiseksi_ko.pdf

Hentunen, J. & Laakso, N. 2018. SUEK. Häirintä jalkapallo- ja jääkiekko maajoukkueessa. Viitattu 4.12.2018
<https://www.suek.fi/documents/10162/322716/Häirintä%20jalkapallo-+ja+jääkiekko-maajoukkueissa>

International safeguards for children in sports. 2016. Viitattu 20.11.2018
<https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/international-safeguards-for-children-in-sport-version-to-view-online.pdf>

Isojärvi, J. 2017. Kirjallisuushaku. HTA-opas, versio 1.1. Duodecim. Viitattu 8.1.2019.
<http://www.terveysportti.fi/dtk/hta/koti>

KAMK. 2019. Teemoittelu. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.3.2019.
<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/Teemoittelu#>

Kerr, G., Stirling, A. & MacPherson, E. 2014. A critical examination of child protection initiatives in sport contexts. *Social Sciences*. Vol. 3, Iss. 4. (2014): 742-757. DOI:10.3390/socsci3040742. Viitattu 8.1.2019.
<https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/central/docview/1645151862/2ECBAFBA913342D1PQ/3?accountid=12003>

Kivimäki, H. & Halme, N. 2016. Nuoret kokevat runsaasti seksuaalista häirintää. Haaste-asiatuntevasti rikosentorjunnasta ja kriminaalipolitiikasta 2/2016. Oikeusministeriö & Rikosentorjuntaneuvosto. Viitattu 28.11.2018.
<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22016/nuoretkokevatrunsaastiseksuaalistahairintaa.html>

Kyllönen, M. 2018. Vaikeneminen ei ole vaihtoehto. Katsaus häirintää ja kiusaamista käsittelevään tutkimustietoon liikunnan ja urheilun näkökulmasta. SUEK. Viitattu 12.1.2019.

<https://www.suek.fi/documents/10162/250626/Vaikeneminen+ei+ole+vaihtoehto+-Katsaus+h%C3%A4irint%C3%A4%C3%A4%20ja+kiusaamista+k%C3%A4sittelev%C3%A4%C3%A4n+tutkimustietoon+liikunnan+ja+urheilun+n%C3%A4k%C3%B6kulmasta>

Lahti, P. 2018. YLE. Viitattu 4.12.2018

<https://yle.fi/urheilu/3-10460350>

Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta. 1999/488. Finlex. Viitattu 26.1.2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990488>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. 1992/785. Finlex. Viitattu 26.1.2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Lapsen oikeuksien yleissopimus (LOS). 1989. Yhdistyneet kansakunnat (YK). Viitattu 27.11.2018.

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Leinonen, S. Teiskonlahti, K. 2018. YLE. Viitattu 5.12.2018.

<https://yle.fi/urheilu/3-10446048>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2018. Lasten ja nuorten liikuntaharrastuksia kartoittavan kyselyn tulokset. Viitattu 8.1.2019.

<https://www.mll.fi/ammattilaisille/muille-ammattilaisille/turvallinen-ja-viihtyisa-harrastusryhma/lasten-ja-nuorten-liikuntaharrastuksia-kartoittavan-kyselyn-tulokset/>

Mielenterveysseura. 2018. Liikunta ja valmennus. Suomen mielenterveysseura. Viitattu 21.11.2018.

<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/lapset-ja-nuoret/liikunta-ja-valmennus>

Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., Kirby, S., Leahy, T., Marks, S., Martin, K., Starr, K., Tiivas, A. & Budgett, R. 2016. International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal Sports Medicine*. 2016;50:1019-1029.

DOI:10.1136/bjsports-2016-096121. Viitattu 8.1.2019.

<https://bjsm.bmj.com/content/bjsports/50/17/1019.full.pdf>

Mountjoy, M, Rhind, D., Tiivas, A & Leglise, M. 2015. Safeguarding the child athlete in sport: a review, a framework and recommendations for the IOC youth athlete development model.

British Journal of Sports Medicine; London Vol. 49, Iss. 13, (Jul 2015):

883. DOI:10.1136/bjsports-2015-094619. Viitattu 8.1.2019.

<https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/central/docview/1779381737/fulltextPDF/E8D65E95B717438EPQ/86?accountid=12003>

Nuorisolaki. 2016/1285. Finlex. Viitattu 27.11.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Nuori Suomi. 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18-vuotiaille. Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry. Viitattu 8.1.2019.

http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/1477Fyysisen_aktiivisuuden_suositus_kouluikaisille.pdf

Oikeusrekisterikeskus. 2019. Rikostaustaote lasten kanssa toimimiseen.

<https://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/asiakaspalvelu/rekisteritotteetjatodistukset/rikosrekisteri/rikostaustaote.html>

Ojaniemi, K. 2006. Toimintamallien kehittäminen terveyden edistämisen hankkeissa- ymmärrys, suunnittelu ja arviointi. Pro gradu- tutkielma. Tampereen yliopisto, Terveystieteiden laitos.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94128/gradu01521.pdf?sequence=1>

Olympiakomitea. 2017. Lupa välittää, lupa puuttua. Viitattu 2.10.2018.

<https://storage.googleapis.com/valo-production/2017/06/lupa-valittaa-lupa-puuttua-2017.pdf>

Parent, S. & Demers, G. 2011. Sexual abuse in sport: A model to prevent and protect athletes. Child abuse review. Vol. 20: 120-133 (2011) DOI: 10.1002/car.1135. Viitattu 8.1.2019.

https://www.researchgate.net/publication/229482468_Sexual_Abuse_in_Sport_A_Model_to_Prevent_and_Protect_Athletes

Perustuslaki. 1999/731. Finlex. Viitattu 27.11.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Poutala, N. 2017. Nuorten seksuaalisen häirinnän tunnistaminen ja ennaltaehkäisy - Eurojoen yhteiskoulun 8-luokkalaisten seksuaalikasvatustoimintamallin kehittäminen. YAMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.1.2019.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/124538/poutala_niina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Poutiainen, O. 2007. Nuorten arvot ja tietoyhteiskunta-asetteet. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto, Käytännöllisen teologian laitos. Helsinki. Viitattu 27.11.2018.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21609/nuortena.pdf?sequence=1>

Rikoslaki. 1889/39. Finlex. Viitattu 27.11.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan Yliopiston julkaisuja. Viitattu 8.1.2019

https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Seksuaalista häirintää on kokenut lähes 40 prosenttia naisista, erityisesti häirintä kohdistuu nuoriin naisiin. Tiedote 91. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 27.10.2018.

https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/seksuaalista-hairintaa-on-kokenut-lahes-40-prosenttia-naisista-erityisesti-hairinta-kohdistuu-nuoriin-naisiin

Stirling, A., Bridges, J. Cruz, E. Montjoy, M. 2011. Canadian Academy of Sport and Exercise Medicine Position Paper: Abuse, harassment, and bullying in sport. Clinical Journal of Sport Medicine: September 2011- Volume 21- issue 5- p 385-391.

DOI: 10.1097/JSM.0b013e31820f9248. Viitattu 16.9.2018.

https://journals.lww.com/cjsportsmed/fulltext/2011/09000/Canadian_Academy_of_Sport_and_Exercise_Medicine.1.aspx

Tasa-arvolaki. 1986/609. Finlex. Viitattu 27.11.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Tietosuojalaki. 2018/1050. Finlex. Viitattu 26.1.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Kouluterveyskysely. Viitattu 27.11.2018.
<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/terveys-ja-toimintakyky>

Turvataidot ja lapsen keho. 2018. Turvataidot ja lapsen keho- tieto, taito ja asenne- juliste. Väestöliitto. Viitattu 27.11.2018.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/be5ce34f8f3c3eecf970c324622e944c/1554811042/application/pdf/6053282/Turvataidot%20ja%20lapsen%20keho.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 27.11.2018.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

UKK-instituutti. 2018. Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden suositukset; 13-18-vuotiaiden liikuntasuositus. Viitattu 29.10.2018.
http://www.ukkinstituutti.fi/ammattilaisille/terveysliikunnan-suositukset/muut-liikuntasuositukset/lasten_ja_nuorten_liikuntasuositukset

Vuorela, K. 2015. Lähdeviitteiden ja lähteiden merkintätavat Laureassa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.10.2018.
https://optima.discendum.com/learning/id810/bin/doc_show?id=5102968

Väestöliitto. 2018. Et ole yksin-palvelu tähtää epäasiallisen käytöksen vähenemiseen urheilussa. Viitattu 30.8.2018.
<http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=8226891>

YK. 2017. Nuoret YK:n asialistalla ja toimijoina. Viitattu 27.11.2018.
<https://www.yk.fi/node/489>

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Artikla 19. Viitattu 20.11.2018
<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimus-kokonaisuudessaan/#19-artikla>

Kuviot

Kuvio 1: Seksuaalisen häirinnän moniulotteisuus

Kuvio 2: Seksuaalisen häirinnän yleisyys Suomessa

Taulukot

Taulukko 1: Tutkimusten mukaanotto- ja poissulkukriteerit

Taulukko 2: Aineiston haun rajaaminen

Taulukko 3: Tiedonhaun taulukko

Taulukko 4: Esimerkki teemoittelusta peilaten tutkimuskysymykseen

Liitteet

Liite 1: Tutkijan taulukko

Liite 1: Tutkijan taulukko

Tutkimuksen tekijä, julkaisuvuosi & paikka.	Tutkimuksen otsikko	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite.	Tutkimusmenetelmä	Tutkimustulokset
Parent, S. & Demers, G. 2011. Child abuse review. Vol. 20: 120-133 (2011) DOI: 10.1002/car.1135	Sexual abuse in sport: A model to prevent and protect athletes.	Tarkoituksena on selvittää kuinka hyvin nuoret urheilijat ovat suojattuja Quebecin (Kanada)urheilumaailmassa. Tavoitteena on kuvailla tekijöitä seksuaalisen hyväksikäytön ennaltaehkäisyyn Quebecin urheiluorganisaatioissa/ järjestöissä sekä näihin toimenpiteisiin osallistuvien sidosryhmien näkemyksiä.	Scoping katsaus: Useita välineellisiä tapaututkimuksia; puolistrukturoidut haastattelut Quebecin urheilujärjestöille ja urheiluseuroille sekä kirjoitetut aineistot ja dokumentit. Aineisto on analysoitu sisällönanalyysillä.	Useat tekijät vaikuttivat seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyyn. Melkein kaikki tekijät vaikuttivat osaltaan tehottoman ilmaisiin ylläpitoon tässä asiassa, osallistuvissa urheiluorganisaatioissa. Toimenpiteiden toteuttamiseen vaikuttavat tekijät ja seksuaalisen hyväksikäytön hallinta urheilujärjestöissä: - negatiivinen näkökulma ehkäisystä

				<ul style="list-style-type: none"> - johdon, osaamisen tai resursien puute - tapahtuneet seksuaalisen hyväksikäyttö tapaukset - vaikutukset ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä koskeviin tekijöihin urheilujärjestöissä. - työllistymistä edeltävä seulon vähäistä - Sidosryhmät eivät ole hyvin koulutettuja, tiedotettuja tai tietoisia - epäselvät rajat, sääntöjen puute sidoksissa käytäytymisen hallintaan
--	--	--	--	--

				<p>- vain muutamata toimienpide seksuaalisen hyväksikäytön hoitamiseksi ja olemassa olevat toimenpiteet ovat tehoittomia.</p> <p>Tutkimustuloksiin perustuen on tehty seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisemismalli (sisältää suositukset) urheilujärjestöille. Se on suunnattu myös valtiolle ja muille virastoille, kuten poliisi ja lastensuojelu.</p>
--	--	--	--	--

<p>Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., Kirby, S., Leahy, T., Marks, S., Martin, K., Starr, K., Tiivas, A. & Budgett, R. 2016. British Journal Sports Medicine. 2016;50:1019-1029.</p>	<p>International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport.</p>	<p>Urheilijoiden kohtaan väärinkäytön ja häirinnän ennaltaehkäisy ja poistaminen.</p>	<p>Tieteelliseen tutkittuun tietoon perustuva, kojoava artikkeli. Kansainvälinen olympiakomitea järjesti kokouksen, jossa kansainväliset asiantuntijat, kliinisen, tieteellisen ja toimintaperiaatteen aloilta, tarkastelemaan nykyistä tietämystä ja antamaan suosituksia ei-vahingossa tapahtuvan väkivallan ehkäisemiseen ja hallintaan.</p>	<p>Urheilun sidosryhmien velvollisuus on hyväksyä turvallisen urheilun yleiset periaatteet ja toteuttaa seuraavat suosittukset viipymättä kulttuurisesti kunnioitavalla ja herkällä tavalla. Suosituksia on yhteensä 15 ja ne on jaettu urheilujärjestöjen (6), urheilijoiden (4), urheilulääketieteen ja siihen liittyvien terveysalan ammattilaisten (3) sekä urheilutieteiden tutkijoiden (2) kesken.</p>
---	--	---	---	--

			<p>He päivittivät vuoden 2007 yksimielis-täkannan-ottoa. Versio on laajen-nettu yli sukupuoli-sen häi-rinnän ja väärinkäy-tön, huo-mioimaan ei-vahin-gossa ta-pahtuvan väkivallan laajan kir-jon, jonka kautta ur-heilijat ovat kal-toin koh-deltuja sekä lisä uhkien ja oikeuksien loukkauk-sien mah-dolli-suutta, joita nämä muodosta-vat.</p>	
Bjørnseth, I. & Szabo, A. 2018. Journal	Sexual violence against children in sports	Yhdistää ja tunnis-taa jo tunnis-tettu tieto sekä tuoda	Syste-maattinen	Seksuaalinen häirintä nuoria kohtaan

<p>of Child Sexual Abuse, 27:4, 365-385.</p>	<p>and exercise: A systematic literature review</p>	<p>ilmi tunnistamaton tieto lasten ja nuorten kokemasta seksuaalisesta häirinnästä urheilujoukkueissa.</p>	<p>kirjallisuuskatsaus</p>	<p>urheilu joukkueissa on vallitsevaa. - Tytöt poikia useammin uhreja, myös vähemmistöjen edustajat ovat suuremmissa riskissä. Vaatimustason kasvaessa riski seksuaalisen häirintään kasvaa tason kilpailuun. Valmentajan</p>
<p>Poutala, N. 2017. Opinnäytetyö, YAMK. Satakunnan ammattikorkeakoulu.</p>	<p>Nuorten seksuaalisen häirinnän tunnistaminen ja ennaltaehkäisy - Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaisten seksuaalikasvatuksen toimintamallin kehittäminen.</p>	<p>Seksuaalikasvatuksen toimintamallin kehittäminen Eurajoen yhteiskoulun 8-luokkalaistalle.</p>	<p>Laadullinen tutkimus</p>	<p>Tutkimuksella kartoitettiin Eurajoen 8-luokkalaisten nuorten tietämystä seksuaalisesta häirinnästä. Tuloksissa todettiin, että nuoret mieltävät seksuaalisen häirinnän seksuaaliseen lähentelyyn ja kosketteluun, mutteivät välttä-</p>

				mättä nimitelyä tai kaksimielisiä juttuja. Nuoret olivat sitä mieltä, että seksuaalisesta häirinnästä tulisi jakaa enemmän tietoa ja puuttua herkemmin.
Mountjoy, M., Rhind, D., Tiivas, A. & Leglise, M. 2015. British Journal of Sports Medicine.	Safeguarding the child athlete in sport: a review, a framework and recommendations for the IOC youth athlete development model.	Kertovan katsauksen tavoitteena: -esittää tiivistelmä tieteellisestä kirjallisuudesta koskien uhkia lasten urheilussa -kehyksen käyttöönotto, joka luokittelee ko. uhat -tunnistaa tutkimuksen puutteet -tarjota suojatoimenpiteitä koskevat suositukset urheilujärjestöille.	Narratiivinen katsaus	Suosittelujen ohjeita mukailleen urheiluseurat voivat minimoida lapsiin kohdistuvan väkivallan ja häirinnän uhan ja luoda turvallisen ympäristön urheiluharrastukseen. Ohjeita hyödyntämällä urheiluseurat voivat keskittyä, että urheilu olisi miellyttävä kokemus lapsille.

<p>Kerr, G., Stirling, A. & MacPherson, E. 2014. Social Sciences. Vol. 3, Iss. 4. (2014): 742-757. DOI:10.3390/socsci3040742</p>	<p>A critical examination of child protection initiatives in sport contexts.</p>	<p>Tutkimuksessa tarkasteltiin seitsemää urheilijoita suojelevaa aloitetta, neljästä eri maasta. Tutkittiin sitä, missä määrin; aloitteet pohjautuivat urheilijan väärinkäytön tutkimukseen, aloitteiden sisältö oli yhdenmukainen tieteellisen kirjallisuuden kanssa sekä aloitteita arvioitiin empiirisesti.</p>	<p>Laadullinen tutkimus. Aineisto analysoitu induktiivisesti ja tulokset järjestetty pääteemoihin ja yhteenvetotaulukoihin.</p>	<p>Tulokset osoittivat, ettei aloitteita ole empiirisesti johdettu tai arvioitu. Suosituksia tehdään tutkimuksen ja aloitteiden lähentämiseksi. Se edistää lasten suojelua sekä turvallista ja kasvua parantavaa kokemusta nuorille urheiluun osallistuvilla.</p>
--	--	--	---	---